

Kdaj je naravna obnova alfa in ne tudi omega

Tehnične smernice za ohranjanje in rabo genskih virov

Slovenija

V času hitrih klimatskih sprememb in s tem povezanih nepredvidljivih sprememb življenjskega okolja v prihodnosti, je za ohranitev biološke raznovrstnosti gozdov odločilnega pomena stalna krepitev genetske pestrosti pri drevesnih vrstah. Naravna genetska pestrost predstavlja pomemben sestavni del samovarovalnih mehanizmov gozda. S tem, ko ohranjamo nenadomestljivo dediščino biološke evolucije, zagotavljamo možnosti številnih genskih kombinacij in s tem možnosti nadaljnega genetskega razvoja in prilagajanja.

Zaradi dolge življenjske dobe so drevesa nenehno izpostavljena močnim večstranskim in spreminjajočim se razmeram življenjskega okolja. Velik genetski potencial je pogoj za njihovo prilagodljivost spremembam življenjskega okolja, razmnoževanju in preživetju sploh. Gospodarjenje z gozdom se ne more odreči naravnemu pomlajevanju gozda, vendar so gozdni viri ogroženi kljub naravni obnovi sestojev. V času hitrih klimatskih sprememb je potrebno upoštevati učinke in procese, ki lahko pomembno vplivajo na dinamiko spreminjanja genetske variabilnosti. Že danes je potrebno izvajati ukrepe za povečanje genetske pestrosti populacij gozdnega drevja z uporabo semena in sadik ustreznih provenienc z dodano

genetsko vrednostjo. Ponovno je potrebno pretehtati izbor drevesnih vrst, ki bo rasel naslednjih 100 in več let. Večjo pozornost si zaslužijo manjšinske drevesne vrste s primernimi gozdno gojitvenimi lastnostmi in pionirskim značajem, od katerih lahko pričakujemo veliko trdoživost v različno ugodnih življenjskih razmerah. Hkrati se prav pri manjšinskih vrstah pri naravni obnovi lahko srečujemo s problemom zmanjšane genetske pestrosti zaradi omejenega opráševanja in obnove na osnovi le posameznih semenskih dreves.

Dolgožive drevesne vrste se zgoj s prenašanjem genetskih informacij preko naravne obnove ne morejo dovolj hitro prilagoditi na nove bolezni in škodljivce. Na potencialno prizadetih območjih s kombinacijo naravne in umetne obnove prispevamo k trajnosti naravnih obnovitvenih procesov v gozdu in s tem tudi k ohranjanju poraščenosti gozdnega rastišča ter zagotavljanju njegovega varstva. Na gozdnih območjih z večjim tveganjem potencialnega spreminjanja njihovega življenjskega okolja je potrebno poleg naravne obnove izvajati tudi sadnjo z gozdnim reprodukcijskim materialom, ki izkazuje povečano stopnjo genetske pestrosti.

Z umetno obnovo je potrebno izvajati tudi posebne negovalne ukrepe, ki zajemajo obnavljanje izgubljenih in degradiranih ha-

bitatov, ki so nastali zaradi naravnih ali od človeka povzročenih ujm (npr. goloseki, požarišča, vetrolomi, snegolomi, osiromašeni steljniki). Pri tem imajo velik pomen drevesne vrste s primarnim pionirskim značajem, npr. trepetlika.

Ne nazadnje, v primeru ujma ali izvajanja ukrepov zaščite pri pojavu novih karantenskih boleznih in škodljivcev, se lahko soočimo z velikimi posekanimi površinami, potrebnimi sanacije tal in okolja. Slovensko gozdarstvo bo moralo zagotoviti razgaljenim površinam ustrezne kombinacije sadik gozdnega drevja, ki bodo uspešno prekrile abiotskim vplivom izpostavljena tla, kjer bi sicer lahko prišlo do erozijskih procesov in izgube rodovitnosti, vzgojene na način, ki omogoča sadnjo tudi v vegetacijski dobi, torej kontejnerske sadike z razvito koreninsko simbiozo – mikorizo, in z veliko genetsko pestrostjo, ki bo omogočala bodočemu sestoju uspevanje v spreminjajočih se razmerah v okolju.

Gregor Božič,
nac. predstavnik EUFORGEN
v Delovni skupini za rabo gozdnega reprodukcijskega materiala

in

Hojka Kraigher,
nac. koordinatorka EUFORGEN